

## הלכות ברכות

מצות עשה אחת, והיא לברך את שם הקדוש ברוך הוא אחר אכילה. ובאור מצוה זו בפרקים אלו.

### הלכות ברכות פרק א

א. מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון, שנאמר "ואכלת, ושבעת וברכת את-ה' אלהיך" (דברים ח, י). ואינו חייב מן התורה, אלא אם שבע, שנאמר "ושבעת וברכת"; ומדברי סופרים, שאכלו אכל כזית, מברך אחריו.

ב. ומדברי סופרים, חייב אדם לברך על כל מאכל תחלה, ואחר כך יהנה ממנו. וכן אם הריח ריח טוב, וברך ואחר כך יהנה בו. ואכלו נתפון לאכל או לשותות כל שהוא, מברך ואחר כך נהנה; וכל הנהנה מן העולם בלא ברכה, מעל. וכן מדברי סופרים, חייב אדם לברך אחר כל שיאכל, וכל שישתה והוא שישתה רביעית, והוא שיאכל כזית. ומטעמת אינה צריכה ברכה, לא לפניו ולא לאחריה: עד רביעית.

ג. וכשם שמברכין על ההניה כך מברכין על כל מצוה ומצוה, ואחר כך יעשה אותה. וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה, ודרך בקשה, כדי לזכור את הבורא תמיד, אף על פי שלא נהנה ולא עשה מצוה.

ד. נמצאו כל הברכות כפול, שלושה מינין: ברכות ההניה; וברכות המצוות; וברכות היראה שהן דרך שבח והודיה ובקשה, כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו.

ה. ונסח כל הברכות, עזרא ובית דינו תקנום. ואין ראוי לשנותן, ולא להוסיף על אחת מהן, ולא לגרע ממנה; וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, אינו אלא טועה. וכל ברכה שאין בה הזכרת השם ומלכות, אינה ברכה אלא אם כן היתה סמוכה לחברתה.

ו. כל הברכות כפול, נאמרין בכל לשון: והוא, שיאמר בענין שתקנו חכמים; ואם שנה את המטבע, הואיל והזכיר אזהרה ומלכות וענין הברכה, ואכלו בלשון חל, יצא.

ז. כל הברכות כפול, צריך שישמיע לאזנו מה שהוא אומר; ואם לא השמיע לאזנו, יצא בין שהוציא בשפתיו, בין שברך בלבו.

ח. כל הברכות כפול, לא יפסיק בין הברכה ובין דבר שמברכין עליו בדברים אחרים. ואם הפסיק, צריך לחזור ולברך שניה; ואם הפסיק בדברים שהן מענין דבר שמברכין עליו, אינו צריך לברך שניה. פיצד: כגון שברך על הפת, וקדם שיאכל אמר הביאו מלח, הביאו תבשיל, תנו לפלוני לאכל, תנו מאכל לבהמה, וכיוצא באלו אינו צריך לברך; וכן כל כיוצא בזה.

ט. כל הברכות כפול, מתר לטמא לברך אותן, בין היה טמא טמאה שהוא יכול לעלות ממנה בו ביום, בין טמאה שאינו יכול לעלות ממנה בו ביום. ואסור למברך לברך כשהוא ערם, עד שיכסה ערותו. במה דברים אמורים, באיש; אבל אשה יושבת ופניה טוחות בקרקע, ומברכת.

י. כל הברכות כֵּלֶן, אֵף עַל פִּי שֶׁבֶרֶךְ וַיֵּצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ, מִתֵּר לוֹ לְבֶרֶךְ לְאַחֲרִים שֶׁלֹּא יֵצְאוּ יְדֵי חוֹבְתָן, כְּדֵי לְהוֹצִיאַן חוּץ מִבְּרַכַּת הַהֲנִיחַ שְׁאִין בָּהּ מִצּוּה, שְׁאִינוּ מִבֶּרֶךְ לְאַחֲרִים אֲלֵא אִם כֵּן נִהְנֶה עִמָּהֶן. אֲבָל בְּרַכַּת הַהֲנִיחַ שֵׁישׁ בָּהּ מִצּוּה כְּגוֹן אֲכִילַת מִצָּה בְּלִילֵי הַפֶּסַח, וְקִדּוּשׁ הַיּוֹם הָרִי זֶה מִבֶּרֶךְ לְאַחֲרִים וְאוֹכְלִים וְשׁוֹתִים, אֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ אוֹכֵל וְשׁוֹתָה עִמָּהֶן.

יא. כָּל הַשּׁוֹמֵעַ בְּרַכָּה מִן הַבְּרֻכּוֹת מִתְחַלְתָּה וְעַד סוּפָה, וְנִתְּפֹן לִיצָאת בָּהּ יְדֵי חוֹבְתוֹ יֵצֵא, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָנָה אָמֵן; וְכָל הָעוֹנָה אָמֵן אַחֲרֵי הַמִּבְרָךְ, הָרִי הוּא כְּמִבְרָךְ וְהוּא, שִׁהִיָּה הַמִּבְרָךְ חֵיב בְּאוֹתָהּ הַבְּרַכָּה. הִיָּה הַמִּבְרָךְ חֵיב מִדְּבָרֵי סוּפָרִים, וְהָעוֹנָה חֵיב מִן הַתּוֹרָה לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ: עַד שִׁיעָנָה, אוֹ יִשְׁמַע מִמִּי שֶׁהוּא חֵיב בָּהּ מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹתוֹ.

יב. רַבִּים שְׁנִתְּעֵדוּ לֹאֲכַל פֶּת, אוֹ לִשְׁתּוֹת יַיִן, וּבֶרֶךְ אֶחָד מֵהֶן, וְעָנּוּ כֵּלֶן אָמֵן הָרִי אֵלּוּ מִתְּרִין לֹאֲכַל וְלִשְׁתּוֹת; אֲבָל אִם לֹא נִתְּכֹנְנוּ לֹאֲכַל כְּאַחַד, אֲלֵא זֶה בָּא מִעֲצָמוֹ וְזֶה בָּא מִעֲצָמוֹ אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן אוֹכְלִין מִכֶּכֶר אֶחָד, כָּל אֶחָד וְאַחַד מִבֶּרֶךְ לְעֲצָמוֹ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּפֶת וַיִּין בְּלִבָּד; אֲבָל שְׁאָר אֲכָלִין וּמִשְׁקִין, אֵינָן צָרִיכִין הִסָּבָה, אֲלֵא אִם בֶּרֶךְ אֶחָד, וְעָנּוּ כָּלֵם אָמֵן הָרִי אֵלּוּ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין, אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִתְּכֹנְנוּ לְהִסָּב כְּאַחַד.

יג. כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל מִבֶּרֶךְ בְּרַכָּה מִכָּל הַבְּרֻכּוֹת כֵּלֶן אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא שָׁמַע הַבְּרַכָּה כָּלָה מִתְחַלְתָּה וְעַד סוּפָה, וְאֵף עַל פִּי שְׁאִינוּ חֵיב בְּאוֹתָהּ הַבְּרַכָּה חֵיב לְעֲנוֹת אָמֵן; וְאִם הִיָּה הַמִּבְרָךְ גּוֹי, אוֹ מִין, אוֹ כּוֹתִי, אוֹ תִינוּק הַמִּתְלַמֵּד, אוֹ שֶׁהִיָּה גְדוֹל וְשִׁנָּה מִטְּבַע הַבְּרַכָּה אֵין עוֹנִין אַחֲרֵיהֶן אָמֵן.

יד. כָּל הָעוֹנָה אָמֵן לֹא יַעֲנֶה לֹא אָמֵן חֲטוּפָה, וְלֹא אָמֵן קְטוּפָה, וְלֹא אָמֵן קְצָרָה, וְלֹא אָמֵן אָרוּכָה, אֲלֵא בִינּוּנִית; וְלֹא יִגְבִּיָּה קוֹלוֹ, יֵתֵר מִן הַמִּבְרָךְ. וְכָל מִי שֶׁלֹּא שָׁמַע הַבְּרַכָּה שֶׁהוּא חֵיב בָּהּ, לֹא יַעֲנֶה אָמֵן בְּכָלֵל הָעוֹנִים.

טו. כָּל הַמִּבְרָךְ בְּרַכָּה שְׁאִינָה צָרִיכָה, הָרִי זֶה נוֹשֵׂא שֵׁם שָׁמַיִם לְשׁוּא; וְהָרִי הוּא כְּנִשְׁבַּע לְשׁוּא, וְאִסּוּר לְעֲנוֹת אַחֲרָיו אָמֵן. הַתִּינוּקוֹת, מִלְּמַדִּין אוֹתָן הַבְּרֻכּוֹת כְּתִקְנָן; וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן מִבְּרַכִּין לְבִטְלָה בְּשַׁעַת לְמִידָה, הָרִי זֶה מִתֵּר. וְאֵין עוֹנִין אַחֲרֵיהֶן אָמֵן; וְהָעוֹנָה אַחֲרֵיהֶן אָמֵן, לֹא יֵצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ.

טז. כָּל הָעוֹנָה אָמֵן אַחֲרֵי בְּרֻכּוֹתָיו, הָרִי זֶה מְגַנֶּה; וְהָעוֹנָה אַחֲרֵי בְּרַכָּה שֶׁהִיא סוּף בְּרֻכּוֹת אַחֲרוֹנוֹת, הָרִי זֶה מְשַׁבַּח כְּגוֹן אַחֲרֵי בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם בְּבְרַכַּת הַמְּזוֹן, וְאַחֲרֵי בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה שֶׁלְקָרִית שָׁמַע עֲרֵבִית. וְכֵן בְּסוּף כָּל בְּרַכָּה שֶׁהִיא סוּף בְּרֻכּוֹת אַחֲרוֹנוֹת, עוֹנָה בָּהּ אָמֵן אַחֲרֵי עֲצָמוֹ.

יז. וְלָמָּה יַעֲנֶה אָמֵן בְּבוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם, וְהָרִי אַחֲרֵיהֶּ בְּרַכַּת הַטּוֹב וְהַמְּטִיב מִפְּנֵי שֶׁבְּרַכָּה זוֹ בִּימֵי חֲכָמֵי מִשְׁנָה תְּקִנּוּהָ, וּכְאֵלּוּ הִיא תּוֹסֶפֶת; אֲבָל סוּף עֵיקַר הַבְּרֻכּוֹת שֶׁלְמְזוֹן, הִיא בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. וְלָמָּה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחֲרֵי אֲהָבַת עוֹלָם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא סוּף בְּרֻכּוֹת רֵאשׁוֹנוֹת. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בָּהּ, מִבְּרֻכּוֹת שֶׁמִּבְּרַכִּין אוֹתָן תְּחִלָּה לְדָבָר, כְּגוֹן בְּרֻכּוֹת שֶׁמִּבְּרַכִּין לְפָנֵי קְרִיאַת מְגִלָּה, וְהַדְּלָקַת נֵר חֲנֻכָּה לֹא יִפְסִיק בְּאָמֵן בֵּין הַבְּרַכָּה, וּבֵין דְּבַר שֶׁבֶרֶךְ עָלָיו.

יח. וְלָמָּה לֹא יַעֲנֶה אָמֵן אַחֲרֵי בְּרַכַּת הַפְּרוֹת וְכִיּוּצָא בָּהּ, מִפְּנֵי

שְׁהִיא בְּרָכָה אַחַת; וְאֵין עוֹנָה אָמֵן אֶלָּא אַחַר בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה, שְׁקִדְמָה אוֹתָהּ בְּרָכָה אַחֲרֶת, אוּ בְּרָכוֹת, כְּגוֹן בְּרָכוֹת מֶלֶךְ, וּבְרָכוֹת כּוֹהֵן גָּדוֹל, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּבֵד הַשְּׁלִים כָּל בְּרָכוֹתָיו, וּלְפִיכָךְ עוֹנָה אָמֵן.

יט. כָּל הָאוֹכֵל דָּבָר הָאָסוּר, בֵּין בְּזִדּוֹן בֵּין בְּשִׁגְגָה אֵינוֹ מְבָרֵךְ עָלָיו לֹא בְּתַחֲלָה, וְלֹא בְּסוֹף. כִּיצַד: הָרִי שֶׁאָכַל טָבֵל, וְאָפְלוּ טָבֵל דְּדִבְרֵיהֶם, אוּ שֶׁאָכַל מֵעֵשֶׂר רָאשׁוֹן שֶׁלֹּא נָטְלוּ כָּל תְּרוּמוֹתָיו, אוּ מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי וְהִקְדֵּשׁ שֶׁלֹּא נִפְדּוּ כְּהִלְכָתָן אֵינוֹ מְבָרֵךְ; וְאֵין צָרִיךְ לֹמַר, אִם אָכַל נִבְלוֹת וּטְרֵפוֹת, אוּ שֶׁתָּה יֵין נָסֵךְ, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.

כ. אֲבָל אִם אָכַל דְּמַאי, אֶף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רָאוּי אֶלָּא לַעֲנִיִּים, אוּ מֵעֵשֶׂר רָאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ, אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָטַל מִמֶּנּוּ חֶשְׁבּוֹן תְּרוּמָה גְּדוּלָּה שֶׁכּוּ וְהוּא שֶׁהִקְדִּימוּ בַּשִּׁבְלִים, אוּ מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי וְהִקְדֵּשׁ שֶׁנִּפְדּוּ, אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא נָתַן אֶת הַחֲמִשׁ הָרִי זֶה מְבָרֵךְ תַּחֲלָה וְסוֹף; וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּהֶן.